

İkinci Risale olan İkinci Kısım (Yirmi Dokuzuncu Mektup)

Ramazan-ı Şerife dairdir

[Birinci kısmın âhirinde şair-i İslâmiyeden bir nebze bahsedildiğinden şairin içinde en parlak ve muhteşem olan Ramazan-ı Şerife dair olan bu ikinci kısımda, bir kısım hikmetleri zikredilecektir.

Bu İkinci Kısım, Ramazan-ı Şerifin pek çok hikmetlerinden dokuz hikmeti beyan eden "Dokuz Nükte"dir.]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَ
بَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ

Birinci Nükte: Ramazan-ı Şerifteki savm, İslâmiyetin erkân-ı hamsesinin birincilerindendir. Hem şeaîr-i İslâmiyenin âzamlarındandır.

İşte Ramazan-ı Şerifteki orucun çok hikmetleri;

hem Cenâb-ı Hakk'ın Rubûbiyetine,

hem insanın hayat-ı içtimâiyesine,

hem hayat-ı şahsiyesine,

hem nefsin terbiyesine,

hem niam-ı İlâhiyenin şükrüne bakar hikmetleri var.

Cenâb-ı Hakk'ın Rububiyeti noktasında orucun çok hikmetlerinden **bir hikmeti** şudur ki:

Cenâb-ı Hak, zemin yüzünü bir sofr-a-i nimet suretinde halk ettiği ve bütün enva'-ı nimeti o sofrada **مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ** bir tarzda o sofraya dizdiği cihetle, kemal-i Rububiyetini ve rahmaniyet ve rahîmiyetini o vaziyetle ifade ediyor. İnsanlar gaflet perdesi altında ve esbab dairesinde o vaziyetin ifade ettiği **hakikatı tam göremiyor**, bazan unutuyor. Ramazan-ı Şerifte ise, ehl-i îman birden muntazam bir ordu hükmüne geçer. Sultan-ı Ezelî'nin ziyafetine davet edilmiş bir surette akşama yakın "Buyurunuz" emrini bekliyorlar gibi bir tavr-ı ubudiyetkârane göstermeleri, **o şefkatli ve haşmetli ve külliyetli rahmaniyete karşı, vüs'atli ve azametli ve intizamlı bir ubudiyetle mukabele ediyorlar**. Acaba böyle ulvî ubudiyete ve şeref-i keramete iştirak etmeyen insanlar insan ismine lâyıf mıdırılar?

İkinci Nükte: Ramazan-ı Mübareğin savmı, Cenâb-ı Hakk'ın **nimetlerinin şükrüne baktığı cihetle**, çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Birinci Söz'de denildiği gibi, bir padişahın matbahından bir

tablacının getirdiği taamlar bir fiat ister. Tablacıya bahşış verildiği halde, çok kıymettar olan o nimetleri kıymetsiz zannedip onu in'am edeni tanımamak nihayet derecede bir belahet olduğu gibi, Cenâb-ı Hak hadsiz enva'-ı nimetini nev'-i beşere zemin yüzünde neşretmiş. Ona mukabil, o nimetlerin fiatı olarak, şükür istiyor. O nimetlerin zâhirî esbabı ve ashabı, tablacı hükmündedirler. O tablacılara bir fiat veriyoruz, onlara minnetdar oluyoruz; hattâ müstehak olmadıkları pek çok fazla hürmet ve teşekkür ediyoruz. Halbuki Mün'im-i Hakikî, o esbabdan hadsiz derecede o nimet vasıtasıyla şükre lâyıktır. İşte **O'na teşekkür etmek; o nimetleri doğrudan doğruya O'ndan bilmek, o nimetlerin kıymetini takdir etmek ve o nimetlere kendi ihtiyacını hissetmekle olur.**

İşte Ramazan-ı Şerif'teki **oruç, hakikî ve hâlis, azametli ve umumî bir şükrün anahtarıdır.** Çünkü sair vakitlerde mecburiyet tahtında olmayan insanların çoğu, hakikî açlık hissetmedikleri zaman, çok nimetlerin kıymetini derk edemiyor. Kuru bir parça ekmek, tok olan adamlara, hususan zengin olsa, ondaki derece-i nimet anlaşılıyor. Halbuki iftar vaktinde o kuru ekmek, bir mü'minin nazarında çok kıymetdar bir nimet-i ilâhiye olduğuna **kuvve-i zaikası şehadet eder.** Padişah'tan tâ en fukaraya kadar herkes, Ramazan-ı Şerifte o nimetlerin kıymetlerini anlamakla bir şükr-ü manevîye mazhar olur. Hem gündüzdeki yemekten memnuiyeti cihetiyle; "O nimetler benim mülküm değil. Ben bunların tenavülünde hür değilim; demek başkasının malıdır ve in'amıdır. Onun emrini bekliyorum." diye nimeti nimet bilir; bir **şükr-ü manevî eder.** İşte bu suretle oruç, çok cihetlerle hakikî vazife-i insaniye olan şükrün anahtarı hükmüne geçer.

Üçüncü Nükte: Oruç, **hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye** baktığı cihetle çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: İnsanlar, maişet cihetinde muhtelif bir surette halk edilmişler. Cenâb-ı Hak o ihtilafa binaen, zenginleri fukaraların muavenetine davet ediyor. Halbuki zenginler, fukaranın acınacak acı hallerini ve açlıklarını, oruçtaki açlıkla tam hissedebilirler. Eğer oruç olmazsa, nefisperest çok zenginler bulunabilir ki, açlık ve fakirlik ne kadar elîm ve onlar şefkate ne kadar muhtaç olduğunu idrak edemez. Bu cihette insaniyetteki **hemcinsine şefkat ise, şükr-ü hakikînin bir esasıdır.** Hangi ferd olursa olsun, kendinden bir cihette daha fakiri bulabilir. Ona karşı şefkate mükelleftir. Eğer nefisine açlık çektirmek mecburiyeti olmazsa, şefkat vasıtasıyla muavenete mükellef olduğu ihsanı ve yardımı yapamaz; yapsa da tam olamaz. Çünkü hakikî o haleti kendi nefsinde hissetmiyor.

Dördüncü Nükte: Ramazan-ı Şerifteki oruç, **nefsin terbiyesine** baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: Nefis, kendini

hür ve serbest ister ve öyle telakki eder. Hattâ mevhum bir Rububiyet ve keyfemayeşa hareketi, fitrî olarak arzu eder. Hadsiz nimetlerle terbiye olunduğunu düşünmek istemiyor. Hususan dünyada servet ve iktidarı da varsa, gaflet dahi yardım etmiş ise; bütün bütün gasibane, hırsızcasına nimet-i îlâhiyeyi hayvan gibi yutar.

İşte Ramazan-ı Şerifte en zenginden en fakire kadar herkesin nefsi anlar ki: Kendisi mâlik değil, memlûktür; hür değil, abddir. Emir olunmazsa en âdi ve en rahat şeyi de yapamaz, elini suya uzatamaz diye mevhum Rububiyeti kırılır, ubudiyeti takınır, hakikî vazifesi olan şükre girer.

Beşinci Nükte: Ramazan-ı Şerifin orucu, **nefsin tehzib-i ahlâkına ve serkeşane muamelelerinden vazgeçmesi cihetine** baktığı noktasındaki çok hikmetlerinden birisi şudur ki: Nefs-i insaniye gafletle kendini unutuyor. Mahiyetindeki hadsiz aczi, nihayetsiz fakrı, gayet derecedeki kusurunu göremez ve görmek istemez. Hem ne kadar zaîf ve zevale maruz ve musibetlere hedef bulunduğunu ve çabuk bozulur dağılır et ve kemikten ibaret olduğunu düşünmez. Âdeta polattan bir vücudu var gibi, lâyemûtane kendini ebedî tahayyül eder gibi dünyaya saldırır. Şedid bir hırs ve tama' ile ve şiddetli alâka ve muhabbet ile dünyaya atılır. Her lezzetli ve menfaatli şeylere bağlanır. Hem kendini kemal-i şefkatle terbiye eden Hâlıkını unuttur. Hem netice-i hayatını ve hayat-ı uhreviyesini düşünmez; ahlâk-ı seyiyie içinde yuvarlanır.

İşte Ramazan-ı Şerifteki oruç; en gafillere ve mütemerridlere, za'fını ve aczini ve fakrını ihsas ediyor. Açlık vasıtasıyla midelerini düşünüyor. Midesindeki ihtiyacını anlar. Zaîf vücudu, ne derece çürük olduğunu hatırlıyor. Ne derece merhamete ve şefkate muhtaç olduğunu derk eder. Nefsin firavunluğunu bırakıp, kemal-i acz ve fakr ile dergâh-ı îlâhiyeye ilticaa bir arzu hisseder ve bir **şükr-ü manevî** eliyle rahmet kapısını çalmağa hazırlanır. Eğer gaflet kalbini bozmamış ise...

Altıncı Nükte: Ramazan-ı Şerifin sıyımı, **Kur'an-ı Hakîm'in nüzulüne** baktığı cihetle ve Ramazan-ı Şerif, Kur'an-ı Hakîm'in en mühim zaman-ı nüzulü olduğu cihetindeki çok hikmetlerinden birisi şudur ki: Kur'an-ı Hakîm, mâdem Şehr-i Ramazan'da nüzul etmiş; o Kur'anın zaman-ı nüzulünü istihzar ile o semavî hitabı hüsn-ü istikbal etmek için Ramazan-ı Şerifte nefsin hacat-ı süfliyesinden ve mâlâyâniyât hâlattan tecerrüd ve ekl ve şürbün terkiyle **melekiyet vaziyetine benzemek** ve bir surette **o Kur'anı yeni nâzil oluyor gibi okumak** ve dinlemek ve ondaki hitabat-ı îlâhiyeyi güya geldiği ân-ı nüzulünde dinlemek ve o hitabı Resul-i Ekrem (A.S.M.)dan işitiyor gibi dinlemek, belki Hazret-i Cebrâil'den, belki Müttekellim-i Ezelî'den dinliyor gibi bir kudsî halete mazhar olur. Ve kendisi

tercümanlık edip başkasına dinlettirmek ve Kur'anın hikmet-i nüzulünü bir derece göstermektir.

Evet Ramazan-ı Şerifte güya âlem-i İslâm bir mescid hükmüne geçiyor; öyle bir mescid ki, milyonlarla hâfızlar, o mescid-i ekberin kûşelerinde o Kur'anı, o hitab-ı semavîyi arzlılara işittiriyorlar. Her Ramazan **شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ** âyetini, nuranî parlak bir tarzda gösteriyor. Ramazan, Kur'an ayı olduğunu isbat ediyor. O cemaat-ı uzmanın sair efradları, bazıları huşu' ile o hâfızları dinlerler. Diğerleri, kendi kendine okurlar. Şöyle bir vaziyetteki bir mescid-i mukaddeste, nefsi süflînin hevesâtına tabi olup, yemek içmek ile o vaziyet-i nuranîden çıkmak ne kadar çirkin ise ve o mesciddeki cemaatın manevî nefretine ne kadar hedef ise; öyle de **Ramazan-ı Şerifte ehl-i sıyama muhalefet edenler de, o derece umum o âlem-i İslâmın manevî nefretine ve tahkirine hedeftir.**

Yedinci Nükte: Ramazanın sıyama, dünyada âhîret için ziraat ve ticaret etmeğe gelen **nev'-i insanın kazancına baktığı cihetteki** çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki: **Ramazan-ı Şerifte sevab-ı a'mal, bire bindir.** Kur'an-ı Hakîm'in nass-ı hadîs ile herbir harfinin on sevabı var; on hasene sayılır, on meyve-i Cennet getirir. Ramazan-ı Şerifte herbir harfin, on değil bin ve Âyet-ül Kürsî gibi âyetlerin herbir harfi binler ve Ramazan-ı Şerifin Cum'alarında daha ziyadedir. Ve Leyle-i Kadir'de otuzbin hasene sayılır. Evet herbir harfi otuzbin bâki meyveler veren Kur'an-ı Hakîm, öyle bir nuranî şecere-i tuba hükmüne geçiyor ki; milyonlarla o bâki meyveleri, Ramazan-ı Şerif'te mü'minlere kazandırır. İşte gel, bu kudsî, ebedî, kârlı ticarete bak, seyret ve düşün ki: Bu hurufatın kıymetini takdir etmeyenler ne derece hadsiz bir hasarete olduğunu anla!

İşte Ramazan-ı Şerif âdeta bir âhîret ticareti için gayet kârlı bir meşher, bir pazardır. Ve uhrevî hasılât için, gayet münbit bir zemindir. Ve neşvünema-i a'mal için, bahardaki mâh-i Nisandır. Saltanat-ı Rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubudiyet-i beşeriyenin resm-i geçit yapmasına en parlak, kudsî bir bayram hükmündedir. Ve öyle olduğundan, yemek-içmek gibi nefsin gafletle hayvanî hacâtına ve malayani ve hevaperestane müştehiyata girmemek için oruçla mükellef olmuş. Güya muvakkaten hayvaniyetten çıkıp melekîyet vaziyetine veyahut âhîret ticaretine girdiği için, dünyevî hacâtını muvakkaten bırakmakla, uhrevî bir adam ve tecessüden tezahür etmiş bir ruh vaziyetine girerek; savmı ile, Samediyete bir nevi âyinedarlık etmektir. Evet Ramazan-ı Şerif; bu fâni dünyada, fâni ömür içinde ve kısa bir hayatta bâki bir ömür ve uzun bir hayat-ı bâkiyeyi tazammun eder, kazandırır.

Evet birtek Ramazan, seksen sene bir ömür semeratını kazandırabilir. Leyle-i Kadir ise, nass-ı Kur'an ile bin aydan daha hayırlı olduğu bu sırta bir hüccet-i katiadır. Evet nasilki bir padişah, müddet-i saltanatında belki her senede, ya cülûs-u hümayûn namıyla veyahut başka bir şaşaalı cilve-i saltanatına mazhar bazı günleri bayram yapar. Raiyetini, o günde umumî kanunlar dairesinde değil; belki hususî ihsanatına ve perdesiz huzuruna ve has iltifatına ve fevkalâde icraatına ve doğrudan doğruya lâıyk ve sâdik milletini, has teveccühüne mazhar eder. Öyle de: Ezel ve Ebed Sultanı olan on sekiz bin âlemin Padişah-ı Zülcelal'i; o onsekiz bin âleme bakan, teveccüh eden ferman-ı âlîşanı olan Kur'an-ı Hakîm'i Ramazan-ı Şerifte inzal eylemiş. Elbette o Ramazan, mahsus bir bayram-ı İlâhî ve bir meşher-i Rabbanî ve bir meclis-i ruhanî hükmüne geçmek, mukteza-yı hikmettir. Mâdem Ramazan o bayramdır; elbette bir derece, süflî ve hayvanî meşâgilden insanları çekmek için oruca emredilecek. **Ve o orucun ekmeli ise: Mide gibi bütün duyguları; gözü, kulağı, kalbi, hayali, fikri gibi cihazat-ı insaniyeye dahi bir nevi oruç tutturaktır. Yani: Muharremattan, malayaniyattan çekmek ve her birisine mahsus ubudiyete sevkettir.** Meselâ: Dilini yalandan, gıybetten ve galiz tabirlerden ayırmakla ona oruç tutturmak. Ve o lisanı, tilavet-i Kur'an ve zikir ve tesbih ve salavat ve istiğfar gibi şeylerle meşgul etmek... Meselâ: Gözünü nâmahreme bakmaktan ve kulağını fena şeyleri işitmekten men'edip, gözünü ibrete ve kulağını hak söz ve Kur'an dinlemeğe sarf etmek gibi sair cihazata da bir nevi oruç tutturaktır. **Zâten mide en büyük bir fabrika olduğu için, oruç ile ona ta'til-i eşgal ettirilse, başka küçük tezgâhlar kolayca ona ittiba ettirilebilir.**

Sekizinci Nükte: Ramazan-ı Şerif, insanın hayat-ı şahsiyesine baktığı cihetindeki çok hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

İnsana en mühim bir ilâç nev'inden maddî ve manevî bir perhizdir ve tıbben bir hımyedir ki: İnsanın nefsi, yemek içmek hususunda keyfemayeşa hareket ettikçe, hem şahsın maddî hayatına tıbben zarar verdiği gibi; hem helâl-haram demeyip rast gelen şeye saldırmak, âdeta manevî hayatını da zehirler. Daha kalbe ve ruha itaat etmek, o nefse güç gelir. Serkeşane dizginini eline alır. Daha insan ona binemez, o insana biner. Ramazan-ı Şerifte oruç vasıtasıyla bir nevi perhize alışır; riyazete çalışır ve emir dinlemeyi öğrenir. Bîçare zaîf mideye de, hazımdan evvel yemek yemek üzerine doldurmak ile hastalıkları celbetmez. Ve emir vasıtasıyla helâli terkettiği cihetle, haramdan çekinmek için akıl ve şeriattan gelen **emri dinlemeğe kabiliyet peyda eder.** Hayat-ı maneviyeyi bozmamağa çalışır.

Hem insanın ekseriyet-i mutlakası açlığa çok defa mübtela olur. Sabır ve tahammül için bir idman veren açlık, riyazete muhtaçtır. Ramazan-ı Şerifteki oruç onbeş saat, sahorsuz ise yirmidört saat devam eden bir müddet-i açlığa sabır ve tahammül ve bir riyazettir ve bir idmandır. Demek, **beşerin musibetini ikileştiren sabırsızlığın ve tahammülsüzlüğün bir ilâcı da oruçtur.**

Hem o mide fabrikasının çok hademeleri var. Hem onunla alâkadar çok cihazat-ı insaniye var. Nefis, eğer muvakkat bir ayın gündüz zamanında ta'til-i eşgal etmezse; o fabrikanın hademelerinin ve o cihazatın hususî ibadetlerini onlara unutturur, kendiyle meşgul eder, tahakkümü altında bırakır. O sair cihazat-ı insaniyeyi de, o manevî fabrika çarklarının gürültüsü ve dumanlarıyla müşevveş eder. Nazar-ı dikkatlerini daima kendine celb eder. Ulvî vazifelerini muvakkaten unutturur. Ondandır ki; eskiden beri çok ehl-i velayet, tekemmül için riyazete, az yemek ve içmeğe kendilerini alıştırmışlar. Fakat Ramazan-ı Şerif orucuyla o fabrikanın hademeleri anlarlar ki; sırf o fabrika için yaratılmamışlar. Ve sair cihazat, o fabrikanın süflî eğlencelerine bedel, Ramazan-ı Şerifte melekî ve ruhanî eğlencelerde telezzüz ederler, nazarlarını onlara dikerler. Onun içindir ki; Ramazan-ı Şerifte mü'minler, derecatına göre ayrı ayrı nurlara, feyizlere, manevî sürurlara mazhar oluyorlar. **Kalb ve ruh, akıl, sır gibi letaifin o mübarek ayda oruç vasıtasıyla çok terakkiyat ve tefeyyüzleri vardır. Midenin ağlamasına rağmen, onlar masumane gülüyorlar.**

Dokuzuncu Nükte: Ramazan-ı Şerifin orucu, doğrudan doğruya **nefsin mevhum Rububiyetini kırmak ve aczini göstermekle ubudiyetini bildirmek** cihetindeki hikmetlerinden bir hikmeti şudur ki:

Nefis Rabbisini tanımak istemiyor, firavunane kendi Rububiyet istiyor. Ne kadar azablar çeğtirilse, o damar onda kalır. Fakat açlıkla o damarı kırılır. İşte Ramazan-ı Şerifteki oruç doğrudan doğruya nefsin firavunluk cephesine darbe vurur, kırar. Aczini, za'fını, fakrını gösterir. Abd olduğunu bildirir.

Hadîsin rivayetlerinde vardır ki: Cenab-ı Hak nefse demiş ki: "Ben neyim, sen nesin?" Nefis demiş: "Ben benim, sen sensin!" Azab vermiş, Cehennem'e atmış, yine sormuş. Yine demiş: "Ene ene, ente ente." Hangi nevi azabı vermiş, enaniyetten vazgeçmemiş. Sonra açlık ile azab vermiş, yani aç bırakmış. Yine sormuş: "Men ene vema ente?" Nefis demiş: **أَنْتَ رَبِّي الرَّحِيمُ وَأَنَا عَبْدُكَ الْعَاجِزُ** Yani: "Sen benim Rabb-i Rahîmimsin, ben senin âciz bir abdimim."

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَةً تَكُونُ لَكَ رِضَاءً وَلِحَقِّهِ آدَاءً بِعَدَدِ ثَوَابِ قِرَاءَةِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ آمِينَ

Özet:

1- Orucun, Allah'ın Rubûbiyetine, insanın şahsi hayatına, nefsin terbiyesine, toplum hayatına, nimetlerin şükrüne, insanın acz ve fakrının anlaşılmasına, Kur'an'ın inişine bakan pek çok yönü vardır.

2- Oruç, nefsi terbiye eder. İnsana, Allah karşısındaki küçüklüğünü ve O'na itaat etmeyi öğretir.

3- Oruç, nimete karşı bir iştihak verdiğiinden, manevi bir şükürdür.

4- Oruç, aç insanların halini hatırlatan ve öğreten bir ibadettir.

5- Oruç, günahlara ve cehenneme karşı bir kalkandır.

6- Oruç, sadece mideyle değil bütün azalarla tutulur.

7- Mide büyük bir fabrika gibidir. O, oruçla dinlenirse, diğer azalar da dinlenmeye durur ve sükûnet bulur.

8- Manevi terakkide, oruç elzemdir. Oruç tutmadan kalbin açılması ve ruhun inkişaf etmesi zor hatta imkânsızdır.

9- Bedenle ruh, birbirinin rağmına gelişir. Mide ağırlarken, ruh gelişir.

10- Oruç, insanı sabra ve disipline alıştıtır.

11- Oruç, Ramazan'da inen Kur'an'ı, yeni iniyor gibi duymak için bir fırsattır. Oruçlu sineler, Kur'an'ı daha iyi duyar.

Konuyu hatırlatan kavramlar: Sabır, manevi şükür, aczini anlamak, teslimiyet, nefsi terbiye, disiplin, zengin-fakir kaynaşması, şükrün anahtarı.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Ey iman edenler! Sizden öncekilere farz kılındığı gibi oruç tutmak size de farz kılındı.

Böylece umulur ki fenalıklardan korunursunuz. (Bakara Suresi, 2/183)

Oruçla alakalı Hadis- Şerifler

Resulullah (sav) buyurdular ki: "Ademoğlunun her ameli katlanır. (Zira Cenab-ı Hakk'ın bu husustaki sünneti şudur): "Hayır ameller en az on misliyle yazılır, bu yediyüz misline kadar çıkar. Allah Teala Hazretleri (bir hadis-i kudside) şöyle buyurmuştur: "Oruç bu kaideden hariçtir. Çünkü o sırf benim içindir, ben de onu (dilediğim gibi) mükâfatlandıracağım. Kulum benim için şehvetini, yiyeceğini terketti." "Oruçlu için iki sevinç vardır: Biri, orucu açtığı zamanki sevincidir, diğeri de Rabbine kavuştuğu zamanki sevincidir. Oruçlunun ağzından çıkan koku (haluf), Allah indinde misk kokusundan daha hoştur."

"Oruç perdedir. Biriniz birgün oruç tutacak olursa kötü söz sarfetmesin, bağırıp çağırmasın. Birisi kendisine yakışksız laf edecek veya kavga edecek olursa "ben oruçluyum!" desin (ve ona bulaşmasın)." (Buhari, Savm 2, 9, Libas 78; Müslim, Sıyam 164)

Resulullah (sav) buyurdular ki: "Kim Allah Teala yolunda bir gün oruç tutsa, Allah onunla ateş arasına, genişliği sema ile arz arasını tutan bir hendek kılar." (Tirmizi, Cihad 3)

Resulullah (sav) buyurdular ki: "Cennette Reyyan denilen bir kapı vardır. Oradan sadece oruçlular girer. Oruçlular girdiler mi artık kapanır, kimse oradan giremez." (Tirmizi'nin rivayetinde şu ziyade var: "Oraya kim girerse ebediyyen susamaz.") (Buhari, Savm 4, Bed'ü'l-Halk 9; Müslim, Sıyam 166)

Resulullah (sav) buyurdular ki: "Kim bir oruçluya iftar ettirirse, kendisine onun sevabı kadar sevap yazılır. Üstelik bu sebeple oruçlunun sevabından hiçbir eksilme olmaz." (Tirmizi, Savm 82; İbnu Mace, Sıyam 45)

Oruç, Rûhu Geliştirir

İnsanlarda rûh cesedin, cesed de rûhun rağmına gelişir. Rûhanî yönleri itibariyle gelişmek isteyenler, mutlaka oruç tutmalıdırlar. Bunu şöyle de ifade edebiliriz: Oruç tutmayanlar, cesedlerinin altında kalır ve hiçbir zaman tam olarak rûhanî olgunluğa ulaşamazlar.

Oruç, Nefsi Gemler

Nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç, ciddi bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyazat yaparak rûhî formlarını korumaya çalışmışlardır. Hatta yogilerin aç-susuz durmakla rûhî güç ve kuvvetlerini kazandıkları hepimizin malumudur. Bazı mistiklerin nefislerine bir kısım eza ve cefa çektirmek suretiyle belli nisbette rûh yüceliğine ulaştıkları öteden beri bilinen bir vakıadır. Ama ne yoginin ne de mistiklerin ahiret adına elde edecekleri hiçbir şey yoktur. **Zira aç ve susuz kalma ve riyazat yapma ancak ibadet niyetiyle yapılırsa bir değer ifade eder.** Bu niyet Müslümanlıkta oruç şeklinde tecelli eder. Öbür türlü, insan, sadece harikulâde bazı hâllere mazhar olur ki, bu da kat'iyen gaye ve hedef değildir ve olmamalıdır da...

Oruç, Vesveseye Set Çeker

Oruçla insan, nefsin kendisine fısıldamaya çalıştığı şeytanî vesveselerin önüne bir sed çeker.. derken zimamı eline alır ve nefsini yönlendirmeye çalışır. Zira o artık, yemeğe, kadına ve dünyaya karşı kapalı bir durumdadır.. ve bu sayede o, dünya adına gelecek baskılardan azade olarak, izzetli bir hayat yaşamaya namzet demektir ki, böyle birisi ise, Cenab-ı Hakk'ın hakiki mü'minleri şereflendirdiği izzet duygusunu yakalamış olur. "İzzet (üstünlük), ancak Allah'a, elçisine ve mü'minlere mahsustur." (Münafıkûn Suresi, 63/8)

Orucun Vefa Yönü

Oruç, vefa duygusunun tezahür ettiği en güzel bir ibadettir. Zira **oruç, Allah ile kul arasında yapılmış bir ahiddir.** Kul, belirli zaman dilimlerinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu hareketleriyle, ahdinde vefalı olduğunu gösterir. Aynı zamanda insan, tuttuğu oruçlarla vefa duygusunu öyle geliştirir ki, vefa onun ayrılmaz bir parçası hâline gelir. Bu durumu kazanan kimse, içtimaî, ailevî ve ferdî hayatında zamanla âdetâ "vefa"dan bir abide durumuna yükselir.

Velayet Yoluna Teşvik

Şunu kesin bir dille ifade etmek isterim ki; günümüzde kasdî ve iradî günahlara girmeden kırk gün yemesine, içmesine dikkat eden, aldığı gıdayı asgari seviyeye indiren ve rûhî melekelerini ibadet ve oruçla besleyen bir insanın, kabiliyet ve kapasitesi ölçüsünde, gözü ma'nâya açılır ve bir kısım hakikatlar ona ayan-beyân görülebilir. Gözün ma'nâya açılmasının da elbette kendine göre usûl ve prensipleri vardır. Ancak arz ettiğimiz hususlar bu mevzudaki prensiplerin başında gelir. (FF/2, Ruhi Hayat)

Dengi Olmayan İbadet

Allah uğrunda yapılan her işin mutlaka bir sevabı vardır ve onun karşılıksız kalması düşünülemez. Ama oruca gelince, onun sevap yönüyle âdetâ dengi yoktur. Ebû Umâme (ra) şöyle diyor: “Rasûlullah’a, yapmam gerekli bir amel söylemesini istedim. O da: “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur.” Ben yine tekrar ederek aynı şeyi sordum: O, “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur.” Ben üçüncü kez yine sordum. O, aynen “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur” buyurdular.

Oruç-Beden-Ruh İlişkisi

İnsan, ruhla ceseden mürekkep bir varlıktır. Ruhun olmadığı cesed bir ma'nâ ifade etmediği gibi, cesedin olmadığı ruh da -teklif dünyası adına- çok fazla bir şey ifade etmez. İnsan, yiyip içtiği nesnelere, bedenî hâl ve hareketleriyle ve yerine getirmeye çalıştığı ibadet ü taatla hem cesedine ve hem de ruhuna hizmet eder. Ağzına aldığı bir lokma zâhiren midesine gitse de onun da ruh üzerinde bir kısım te'sirlerinin olduğu muhakkaktır. Yaptığı bedenî hareketler, vücutta maddî olarak bazı te'sirler oluşturduğu gibi, bunların ruhda da değişik te'sirleri söz konusudur.

İnsanın ferdî hayatının geliştirilmesi ve olgunlaştırılmasında riyazâtın pek mühim bir yeri vardır. Bu da ancak oruçla olur. Bu itibarla orucun bir ma'nâsı da, ruhun riyazât ve cesedin perhizi demektir. Sık sık oruca müracaat edildiği ölçüde, onun vicdanda hasıl edeceği güzellik ve faziletler açık bir şekilde müşahede edilebilir. Midede fani olan ve tamamen cesed kesilen ve her zaman, her yerde midesini düşünen bir insanda temiz bir ruh ve saf bir kalbin bulunmasına ihtimal verilemez. Böyle birisinin yaptığı şey, yeme, içme, def-i tabiide bulunma, yani çeşitli nimetleri alma ve aldığı şeyleri de şükürsüz bir nankör olarak itlaf etmeden ibarettir. İşte oruç, insana, bunun böyle olmaması gerektiğini hatırlatır. (FF-2, Perspektif)

Oruçlunun Ağız Kokusu

Oruç tutanın ağız kokusu açlıktan kaynaklanır. Kıyamet günü Cenab-ı Hakk katında, bu kokunun miskten, anberden daha şirin ve daha enfes bir semereye vesile olacağına işâret buyrulmuştur. Melâike-i kiram, arş u ferşi çınlattıracak bir velvele içerisinde Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmaktan hoşlandıkları gibi, hoşlandıkları birtakım kokular vardır. Onlar, gül kokusundan çiçek kokusuna, miskten anbere kadar bütün güzel kokulardan lezzet alırlar. Mele-i a'lâda güzel kokular sırlı hazineleri açan anahtar hükmündedir ve işte oruçlunun ağız kokusu da perde arkası dalga boyuyla bu güzel kokular cümlesindedir.

Oruç Bedeni Dinlendirir

Faaliyet içinde olan her makina bir müddet sonra bakıma ve dinlenmeye tâbi tutulmazsa, verimli çalışmaz. Aksine dinlendirilmediği takdirde ya makina tamamen harap olur ya da ömrü kısılır. Bir talebe, belirli bir süre tedrisat gördükten sonra dinlendirilir. Bir işçi sabahtan akşama kadar çalışabilir, gelir akşamleyin istirahata çekilir. Evet böyle bir mola ve dinlenme olmadan aynı tempoda çalışma ve hele semereli olma mümkün değildir.

İnsanın vücûdu da tıpkı bir fabrika gibi farz edilecekse, onun azaları o fabrikanın aletleri hükmündedir. Oruç ise, vücut fabrikasının dinlenmesine, eskimemesine ve mükemmel bir

şekilde çalışmasına en önemli bir vesiledir. Oruçla, vücutta biriken zararlı yağlar, şişmanlık vesilesi fazla etler atılmış ve vücut belli ölçüde tutulmuş olur. Bugün şişmanlıktan dolayı şikayet eden ve buna çare arayan dünya kadar insan var.. ve bu şişmanlığın kanın deveranına, beynin yavaş çalışmasına sebep olduğu da yine erbabının kabul ettiği gerçeklerden. Bu itibarla, orucu, maddî-ma'nevî hem değişik dertlere çare, hem de sevap kazanmanın önemli bir vesilesi saymak mümkündür.

Oruç Şefaata Edecektir

Oruç kıyamet günü oruçlu için şefaata edecek ve Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunarak: “Ya Rabbi! Ben onu gündüzleri yiyip içmekten ve zevklerinden alıkoydum. Bunun için onun hakkındaki şefaati kabul buyur” diyecektir. (FF-2, Müteferrik)

Oruç Allah'a Likayı Hatırlatır

Oruçlunun her saati, her saniyesi ve her aşiresi Allah'ı, Allah'ın nimetlerini ve netice itibariyle de en büyük nimet olan Allah'a lika (kavuşma) nimetini hatırlatması itibariyle çok kıymetlidir. Oruç bu fonksiyonunu iki yolla eda eder. Bunu, lezzetlerin zevaliyle, zeval bulmayacak nimetlere iştihak; ve yine elemelerin zevaliyle gelen lezzet şeklinde özetleyebiliriz. Sabahtan akşama kadar aç ve susuz olan insan, zâhiren sıkıntı çekse de, oruç ibadetinin getireceği uhrevî semere (lika), ona bütün elemeleri unutturabilir. Oruçlu, bütün gün şehvetini, yemesini, içmesini âdetâ unuttur ve sürekli Rabbiyle buluşmayı düşünür. Bu düşünce sayesinde hayatî bütün faaliyetleri, istikamet dâiresinde cereyan eder. Rasûl-ü Ekrem (sav) de “Oruçlu için iki rahatlatıcı zaman vardır. Birisi iftar ettiği, diğeri de Rabbiyle buluşacağı zamandır” buyruğuyla bunu kasetse gerek.

Oruç, Günaha Karşı Bir Kalkandır

Oruç bir temrindir. Kişide, cismanî arzulara karşı koyma melekesi geliştirir. İnsan oruçlu olduğu anlarda her türlü negatif istek ve meyillere engel olmaya güç yetirdiği gibi, kazandığı bu dirençle, oruçlu olmadığı zamanlarda da, bu tür istek ve meyillere engel olmaya güç yetirebilir. Böylece insan “helal” endeksli bir hayat yaşar. Efendimize âit şu hadisi bu espri içinde yorumlamak mümkündür: “Kim bana iki çenesi ile apış arasını koruma hususunda garanti verirse, ben de ona, cenneti garanti ederim.” (FF-2, Bir Zaviyeden Hadis)

Oruç, İktisadı Öğretir

Oruç, insanlara iktisadı öğreten önemli bir disiplindir. İsteddiği şeyi ve aklına geldiği zaman, hiçbir sınırlama getirmeden yapmaya alışık bir insan, oruçlu olduğu zaman mecburen

onu yapmayacaktır. Meselâ, her aklına estiği zaman yemek yiyen, maddî olarak vücûdunun arzularına boyun eğen insan, oruçlu olduğunda mecburen akşamın olmasını bekleyecek, dolayısıyla da bu bekleyiş sayesinde o, iktisat etmeyi öğrenecek ve sorumsuzca yaşamaktan uzaklaşmış olacaktır.

Oruç, Emanete Riayeti Öğretir

Oruç, gizli ve aşikâr her zaman emanete riayet edilmesini öğretir. Zira Allah'ın helal kıldığı nimetleri yiyip-içmekten kaçınmayı sağlayacak Allah'tan başka bir gözetici yoktur. Oruçlu, sabahtan akşama kadar Allah'ın hududuna riayet eder. Onca orucu bozma imkânlarına ve hiç kimsenin görmemesine rağmen mü'min, fevkalâde bir ciddiyetle orucunu sürdürür. Sürdürür ve akşama kadar emaneti muhafaza hissiyle dolar boşalır. Oruca karşı gösterilen bu tavır, Müslümanın bütün hayatına akseder. Dolayısıyla oruç tutan insan, bütün hayatı boyunca kendisine emanet olarak verilen şeylere karşı da son derece dikkatli davranır. **(FF-2, Bir Demet Sosyal Mesele)**

Soru: Bir hadis-i şerifte, “Her kim inanarak ve karşılığını sırf Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa, onun geçmiş günahları bağışlanır” buyrulurken “imanen vehtisaben” kaydı konuluyor. Bu ifadeyi nasıl anlamalıyız?

Cevap: “İmanen” kelimesi; inanılması gerekli olan her şeye ve oruçla alâkalı dinî hükümlere kalbden inanmayı; orucun farz olduğuna, karşılığında büyük mükâfat bulunduğuna ve her şeyden öte rıza-yı ilahiye bir vesile teşkil ettiğine hiç tereddüde düşmeksizin iman etmeyi vurgulamaktadır.

Evet, biz Allah'ın kullarıyız; Allah da bizim ma'budumuzdur. Bizim O'na karşı yaptığımız şeyler O'nun hakkı, bizim de vazife ve sorumluluğumuzdur. Oruç da, O'nun emri ve bizim görevimizdir. O, ibadetlerimizden her zaman haberdardır ve yaptığımız her şeyi bilmektedir. Cenâb-ı Hakk'ın görüp bildiği o amellerimiz, mevsimi gelince nemalanmış olarak geriye dönecektir. Ayrıca, ellerimizi O'na kaldırdığımızda, bir kudsî hadiste dendiği gibi; “O eller geriye boş olarak dönmeyecektir.”

Cenâb-ı Hakk'a karşı teveccüh ederken ve O'na yalvarıp yakarırken, her şeyden evvel O'nun kullarını gördüğüne, dualarını işittiğine ve istekleri yerine getirecek güce sahip bulunduğuna tam inanmak lazımdır. Yoksa inanmadan el açmak, “Verirse verir, vermezse vermez” gibi bir manâya gelir ki, bunun bir saygısızlık olduğu ve öyle birinin çağrısına icabet edilmeyeceği bellidir. O, lütfuyla, keremiyle, rahmetinin gazabının önünde olmasıyla ve merhametinin enginliğiyle öylelerine de verirse verir; biz “vermez” diye kestirip atamayız.

Fakat, O'nun duaları kabul etmesinin vesilesi evvela O'na inanmaktır. İnanacaksın ki; samimiyetle ellerini kaldırdığın zaman Allah onları boş çevirmez, yüzünü kara çıkarmaz, seni mahçup etmez; aksine, o kapıya bir daha yönelmene vesile olacak şekilde lütuflarda bulunur. İşte, “ımanen” kaydı böyle bir inanmayı ifade etmektedir.

Mükâfatımız O'ndandır!

“İhtisap” kelimesi de sevabın Allah'tan beklenmesi manâsına gelmektedir; dünyevî beklentilere girmeme, sadece Allah'ın hoşnutluğunu gözetme ve mükâfatı O'nun rahmetinden umma demektir. Hayır işlerinde ve ibadetlerde ihlas ve samimiyete aykırı hiçbir husus olmamalı; riya ve süm'alara girilmemelidir. Hiçbir amel insanların takdir ve teveccühlerine bina edilmemeli; her şey Allah için yapılmalı ve beklentiler de hep Allah'tan olmalıdır. O beklentilerde de yine himmet âlî tutulmalı; yani, yapılan işler dünyevî faydalara bağlanmamalıdır. Gerçi, Sahabi anlayışıyla, ayakkabımızın bağını bile kaybetsek biz onu da Allah'tan istemeliyiz... Arkasında olduğumuz her konuda gayret etmeli, iradenin hakkını vermeli ama neticede her şeyi Allah'tan dilemeliyiz. Ancak, kulluğumuzu Cenâb-ı Hakk'a sunarken, O'nun Ma'bud, bizim de kul olduğumuzu hiç hatırdan çıkarmamalı; O'nun hakkı olduğu için kulluğumuzu O'na tahsis etmeliyiz. Dolayısıyla, ibadetlerimizi ihtiyaç ve isteklerimize bağlamamalı, vazifemiz olduğu için onları eda etmeliyiz.

Haddizatında, Cenâb-ı Hak'tan bir şey isteme bizim zatî hakkımız değildir; O'nun lutfedip bize verdiği haklar türündendir. O öyle lütuflardır ki, o hakları Kendisine karşı kullanmamıza müsaade etmiş ve kullandırmıştır. Meselâ, bir manada, “Siz Bana kullukta bulunun, ibadet ü taatinizi yerine getirin –ki bu sizin vazifenizdir– Ben de, öbür âlemde nimetlerimle sizi sevindireyim” demiş ve bir mukavele yaparak bize bazı haklar vermiş; “Kulluğunuzu yaparsanız Benim üzerimde hakkınız olur” demiştir. Demek ki, hakkı veren de, onu kullanma imkanı bahşeden de Allah'tır.

Yoksa, bizim mahiyetimizde ve rızık olarak bize verilen nimetlerde kaç paralık kendi sermayemiz var ki, herhangi bir hakkımız olsun! Evet, biz mebdeden müntehayaya kadar her şeyimizle O'na aidiz ve O'nun verdiği haklarımız olsa da her şeyden önce birer kuluz. Öyleyse, bir kula yaraşır şekilde hareket etmeli ve sadece Hâlıkımızın, Râzıkımızın ve Rabbimizin hoşnutluğunu dilemeli, ibadetlerimizi de bu niyetle yerine getirmeliyiz. İşte, “ihtisap” tabiri de bu hakikatlere bağlı kalarak, sadece Allah için oruç tutmak gerektiğini ve mükâfatı O'ndan beklemenin lüzumunu belirtmektedir.

Hâsılı; Peygamber Efendimiz (aleyhi ekmelü't-tehâyâ) “Men sâme Ramadâne îmânen vehtisâben gufira lehu ma tekaddeme min zenbihi” buyurmuş; Ramazan’la gelen berekete tam inanan, ihlas ve samimiyetle oruç tutup bu mübarek ayı ibadet ü taatle değerlendiren ve sevabını da yalnızca Allah’tan bekleyen mü’minlerin geçmişte işledikleri günahlarının dahi affedileceğini müjdelemiştir.

Hâlis Oruç

Aslında, Ramazan-ı Şerif doğrudan doruya o türlü şeylere de ta’lik edilmeyerek Cenab-ı Hakk’a karşı bir vazife olarak, taabbudîlik mülâhazasıyla eda edilmesi gereken bir ibadettir. Onda da mutlaka bir kısım hikmetler ve maslahatlar bulunabilir. Fakat aslında taabbudî olan ibadetlerle, Allah, kendi nazar-ı uluhiyetinde bir kulun kıvamı adına neyi görmek istiyorsa, onun Cennet’e girmesi ve ebedî saadeti ihraz etmesi adına ne ölçüde bir kıvama ihtiyaç varsa onları hasıl ediyor. Bunlara, avamca ifadesiyle, insanın Allah’a yakın olmaya liyakat kazanması, Cennet’e ve ebedî saadete ehil hale gelmesi için va’z edilmiş ibadetler de diyebilirsiniz. Dolayısıyla bunlarda, dünyadaki faydalar, bir kısım maslahatlar, hikmetler de sezilse, görülse bile esas bizim göremediğimiz, bilemediğimiz daha derin tesirler, neticeler vardır. Yani bunlar, fânî olan insanı, ebediyete ehil hale getiriyor. Allah’la arasında 70 bin perde olan, O’nu görmesi mümkün olmayan insanı, Allah’ı görecek keyfiyete yükseltiyor. Dünyada neyi verirse versin, Allah’ın rızasını peyleyecek kadar servete sahip olmayan bir insana, Allah’ın rızasını kazandırıyor. İşte Ramazan orucuna da bakarken başta bu mülâhazayla bakmak lazım. Yani insanın liyakatı adına bir fırsat, Cennet’e ehil hale gelmesi adına bir imkan, Cemâlullah’ı müşahede etmek için gerekli olan kıvamı ihraz etme yolunda çok önemli bir nimet.

Ayrıca, Allah teâlâ orucu nasıl va’z etmişse, neye “oruç” diyorsa orucu öyle tutmak icab eder. İşte Ramazan-ı Şerif’ten beklenen neticeyi kazanması ve kendisine “yazıklar olsun” denmemesi için, insanın yeme-içmeden kendisini alıkoyduğu gibi aynı zamanda, ağzını da münasebetsiz, manasız, yakışsız, hele buhtan gibi, gıybet gibi şeylerden mutlaka uzak tutması lazım. Hatta gereksiz şeylerden, yani kesret-i kelamdan uzak tutması, ağzını hayırla açıp-kapaması lazım. Her zaman tekrar edegeldiğimiz ifadeyle; dilini sohbet-i Cânân’la süslemesi lazım. Gözlerini keza öyle kontrol altına alması lazım. Yasağa bakmaması, baktığı şeyleri iyi görmesi, iyi yorumlaması, her şeyden iyi manalar süzmesi, iyi manalar sağması lazım. Evet, bir mü’min, mâlâyâniyât, lağviyât ve lehviyâtta da kulaklarını uzak tutmalı, onları da Kur’an’a, sohbetlere ve güzel sözlere açmalı. Böylece ağzına ve batnına oruç tuttuğu gibi, –tabiri diğerle– yeme-içmeden kendisini kestiği gibi, başka zaman da mahzurlu olan şeylere karşı kapanmalı, hatta mahzuru olmasa bile faydasız olan şeylere de yanaşmamalı.. onları da lağviyât

ve lehviyât saymalı, içine düşmemeli. Böylece eskilerin tabiriyle bütün âzâ u cevârihine oruç tutturmalı. Havâss-ı zahire ve bâtnasına oruç lezzetini tattırmalı.

Diğer taraftan, oruçta hulûs çok önemlidir. Kul, oruç tutarken hulûs içinde olmalı, yani onu Cenâb-ı Hakk'ın kendisine armağan etmiş olduğu bir hediye gibi telakki etmeli ve katiyen onun içine Rabbin rızasından başka bir şey karıştırmamalıdır. Dahası, sürekli “Orucumu tam tutamadım, onu hakkıyla eda edemedim, Ramazan'ın hakkını veremedim” mülâhazası içinde bulunmalıdır. Yoksa, bir şey yapıyor gibi çalına girme, hatta başkalarına “şöyle tutuyorum, böyle tutuyorum” gibi caka yapma.. “Geceleri kalkıp şunu yapıyorum, bunu yapıyorum” diyerek süm'a ve riyalara girme, ibadetlerinin güya derinliğini ihsasta bulunma.. bunlar ihlâsa manidir ve o orucu da, onu tutanı da malum hadis-i şerifin tehdit sınırlarına girdirir: “Nice oruç tutanlar vardır ki, yemeden içmeden kesilmeleri onların yanına açlık ve susuzluktan başka kâr bırakmaz.” Öyleyse, orucun aynı zamanda bütünüyle Cenâb-ı Hakk'a, O'nun rızasına bağlanması lazımdır. Ve zaten sizin, orucu, O'ndan alıp kendinize mal etmeniz, onunla Allah'ın rızasının dışında bir kâr elde etmeye çalışmanız onun va'z edilmiş hikmetine de aykırıdır. Çünkü Cenâb-ı Hakk buyuruyor ki: “es-Savmu lî ve Ene eczî bih- Oruç sırf Benim rızam için tutulur, onun mükafatını da bizzat Ben takdir eder, veririm.”

Evet, her ibadetin dünyada bir kısım faydaları, maslahatları, hikmetleri görülebilir. Meselâ, zekat bir köprü, fakir sınıfla zengin sınıf arasında bir irtibat vesilesi olabilir. Mesela, insan hacca gider, hac aynı zamanda çok geniş bir kongredir; o toplantılarda dünyevi bazı şeyler hâsıl olabilir... Fakat orucun dışarı vuran böyle bir yanı yoktur, o tamamen Allah'a aittir. Mükafatı da mağfirettir. Peygamber Efendimiz buyururlar ki, “Men sâme Ramadâne îmânen, vehtisâben gufira lehu mâ tekaddeme min zenbihi – Kim sevabına inanarak ve ecrini Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa onun geçmiş günahları affedilir.” Evet, şayet her sene tutulan oruçla insanın geçmiş günahları affediliyorsa, insan son tuttuğu oruçla son işlemiş olduğu günahlardan da affedilmiş ve temizlenmiş olarak Allah'ın huzuruna gider. Ve böyle bir insan kazanmıştır, Ramazan'ı değerlendirmiştir. Dolayısıyla onun burnu yere sürülmez ne burada, ne kabirde, ne de mahşerde... İsterseniz, bu mekanlarda, bu konaklarda herhangi bir derbederliğe maruz kalmaz da diyebilirsiniz. (ÜB)

Zekât, oruç ve hac gibi diğer ibadetler hakkında da teşvik ifade eden pek çok söz zikretmek mümkündür. Çünkü her bir ibadetin dinde bir kıymeti ve yeri vardır. Birinin çok kıymetli olması, diğerinin değersiz ve kıymetsiz olduğu mânâsına gelmemektedir. Yani her şeyden önce ibadetlerin belli çerçeveleri vardır. O çerçeveler içinde biri daha üstün, tercihe şâyân ve daha faziletli olabilir; ama yer yer bunlardan diğer biri, bir öncekinin önüne geçebilir. Mesela,

yazın kavurucu sığağında oruç tuttuğumuz dönemler olmuştur. O dönemde tutulan oruçlar çok zor gelmiştir nefislere. Maden ocaklarında ya da fabrikalarda ateş karşısında çalışan ama imanın verdiği güçle orucunu aksatmayan insanlara, oruç, bir ay da olsa, çok zor gelebilir. İşte öyle bir dönemde ve o türlü şartlarda çalışan insanlar namazı zaten kılıyorlarsa, onlara oruçla alâkalı çok ciddî teşviklerde bulunmak lâzım gelir. Namazı nasıl olsa kılan bu insanların zor şartlardan dolayı orucu terk etmemeleri için tahşidat yapmak icab eder. (SC)

İslâm her meselede olduğu gibi bu meselede de bir ölçü ve denge getirmiştir. Esas olan insanın günaha girmemesidir. Bunun için de çeşitli vesileler kullanılabilir. Evlenme bunların en başında gelir. İnsan gücü yettiği an evlenmelidir. Evlenmeye imkanı olmayan ise, Allah Rasûlü'nün tavsiyesine göre oruç tutmalıdır. Zira oruç günahlara karşı bir kalkandır. Ancak oruç da bütün şartları yerine getirilerek tutulmalıdır ki, fuhşa mani fonksiyonunu yerine getirebilmiş olsun.

Meselâ insan, bütün gün aç durup da akşam vakti tıkabasa karnını doyursa, sahurda da yine iftar vaktiyle yarışır gibi yemek yese bu insan, elbetteki oruçtan beklenen neticeyi elde edemeyecektir. Zira oruçtan gaye şehveti kırmaktır. Halbuki günde belli kalorinin üstünde alınan gıdalar şehvetin kırılması şöyle dursun, şehvete payanda olmaktadır. Dolayısıyla böyle yiyip-içen bir insanın oruçtan fayda görmesi imkansızdır.

İnsan normal vakitlerde de yeme ve içmesine dikkat etmelidir. Az yeme, az içme ve az uyuma değişmeyen İslamî bir prensiptir. Efendimiz en âzamî midenin üçte birini yemeğe üçte birinin de suya ayrılmasını tavsiye eder. Geri kalan üçtebirlik yerin ise, boş bırakılmasını öğütler. Allah katında en sevimsiz kabın dolu mide olduğu da yine Efendimiz tarafından ifâde buyurulmaktadır. Öyle ise oruçta da aynı ölçülere riâyet etmek mecburiyetindeyiz.

İstenen ölçülere riâyet etmediği halde, oruçtan beklenen neticeyi elde edemediğini söyleyen bir insan, oruca iftira ediyor, demektir. Oruç mutlaka faydalıdır ama, o insan yalan söylemektedir. (AGT, Fuhşun Zararları)

Evlenmeli, mümkün değilse oruç tutulmalıdır:

Efendimiz, “Ey gençler topluluğu, evleniniz, gücünüz yetmezse oruç tutunuz; zira oruç günahlara karşı kalkandır” buyurur. Bir genci nefsanî istekleri gerçekten tazyik etmeğe başlamışsa, onun vakit geçirmeden evlenmesi tavsiye edilir. Yok, böyle bir tehlike altında değil de, nebîler ve büyük zatlar gibi ismet ve iffet içinde bulunuyor ve yapacağı vazifeleri de varsa,

bir yönüyle atmosferi de kendisini muhafaza ediyorsa, onun bekâr kalması düşünülse bile, hususiyle günümüzde şeytana âlet olmamak için izdivaca teşvik edilmeli ve bu koruyucu kalkan ve zırh içine alınmalıdır. Aksi takdirde, bir başka kalkan olarak oruç kullanılmalıdır. **(İG-2)**